

МЕДЫЯТЫЗАЦЫЯ ГРАМАДСТВА ЯК ФАКТАР, ШТО УПЛЫВАЕ НА ФАРМАВАННЕ МЕДЫЯПРАСТОРЫ ГОРАДА

М. А. Філімонаў

навуковы кіраўнік – А. В. Пасталоўскі
Беларускі Дзяржаўны Універсітэт
пр-т Незалежнасці 4, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь
fil.psp89@gmail.com

Мэтай дадзенага артыкула з’яўляецца аналіз развіцця, дзейнасці і перспектывы медыяпрасторы сучаснага горада. Плануецца разгледзець рэальнасць гораду, яго працэсы як медыйны праект, структуру, сістэму, што складаецца з сукупнасці камунікацыйных актаў, і высветліць, як у гэтай рэчаіснасці адбываецца дзейнасць гарадскіх інстытутаў і асобаў, што з’яўляюцца удзельнікамі камунікацыйных працэсаў.

Ключавыя словы: медыятызацыя; дыджыталізацыя; інфармацыйнае поле; інфармацыйны эгалітарызм.

MEDIATIZATION OF SOCIETY AS AN INFLUENTIAL FACTOR IN THE FORMATION OF URBAN MEDIA SPHERE

M. A. Filimonau

Supervisor – A. V. Pastalouski
Belarusian State University
Nezavisimosti Av., 4, 220004, Minsk, the Republic of Belarus
fil.psp89@gmail.com

The aim of the article is the analysis of development, implementation and prospects of media sphere of modern city. We are looking forward to reveal the urban reality, its processes as a media-project, and how the activity of city institutions and executives, as a communicative actor in it, is implemented.

Keywords: mediatization; digitalization; informational field; informational egalitarianism.

Каб вызначыць ролю, якую медыя на сённяшнім этапе выконваюць у працэсе канструявання, трансляцыі ці рэтранляцыі і рэпрэзентацыі сацыяльнай рэальнасці, на наш погляд, трэба, у першую чаргу, вызначыцца з шэрагам аспектаў іх ўздзеяння на суб’екта ўздзеяння – чалавека, сацыяльную групу або соц’юм in toto. Для гэтага мы павінны адзначыць асноўныя падыходы да ўздзеяння СМІ на суб’ект камунікацыі і іх эвалюцыю ў рамках тэхналагічнага прагрэсу і эвалюцыі грамадска-палітычнай і навуковай думкі.

Адным з ключавых паняццяў, вырашальных для дадзенага прыкладу сучаснага сацыяльнага даследавання ў вобласці медыякамунікацый, з'яўляецца *інфармацыйная прастора*. Кембрыджскі слоўнік вызначае яго як «месца, асабліва вэб-сайт, дзе даступная інфармацыя» [4]. Гэта даволі абагульнёнае разуменне канцэпцыі ў больш прафесійных тэрмінах можна вызначыць як асаблівую форму сацыяльнай прасторы, сутнасцю якой з'яўляецца наяўнасць сацыяльнай камунікацыі як працэсу (акт, дзеянне, дзейнасць). Важна таксама адрозніць яго ад паняцця *інфармацыйнага поля*, якое мы разглядаем як форму інфармацыйнай прасторы, якая мае гістарычныя, геаграфічныя, палітычныя, эканамічныя, нацыянальныя і культурныя межы, вызначаныя пэўным перыядам часу, што характарызуецца наборам прадметаў, якія ўдзельнічаюць у вытворчасці, перапрацоўцы, захоўванні і распаўсюджванні сродкаў масавай інфармацыі. Базуючыся на вышэйадзначаным, прымальным ў рамках сучаснага характару даследаванняў разуменне канцэпцыі, напрыклад, можна вызначыць у прафесійных тэрмінах, запазычаных, у Н. Лумана, то бок вызначыць інфармацыйную прастору як адмысловую форму сацыяльнага прастору, сутнасць якой характэрызуецца наяўнасцю сацыяльнай камунікацыі як працэса (акта, дзеяння, дзейнасці). Важна таксама адрозніць яе ад паняцця *інфармацыйнага поля*, якое аўтар «Рэальнасці масмедыя» трактуе як «форму інфармацыйнай прасторы, у якой зафіксаваныя гістарычныя, геаграфічныя, палітычныя, эканамічныя, нацыянальныя і культурныя межы на пэўны перыяд часу і характарызуецца сукупнасцю прадметаў, якія займаюцца адначасова вытворчасцю, апрацоўкай, захоўваннем і распаўсюджваннем носьбіта» [3, с. 42].

Імклівае развіццё інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій і іх глабальны распаўсюд у XXI стагоддзі зрабілі працэс камунікацыі паўсюдным і бесперапынным. Такім чынам, пры дапамозе ІКТ фармуецца глабальная, віртуальная, наднацыянальнае інфармацыйная прастора, якая аказвае ўздзеянне як на ўсе сацыяльныя працэсы і паводзіны грамадзян розных краін.

Для прыкладу таго, як імкліва ідзе тэхналагізацыя камунікатыўных працэсах у грамадстве, *дыджыталізацыя соцыюму*, звернемся да дадзеных ІТУ (International Telecommunication Union). Згодна з імі, штогод колькасць інтэрнэт-карыстальнікаў па ўсім свеце павялічваецца прыкладна на 200–300 млн чалавек. То бок, калі ў 2013 годзе было налічана 2,7 млрд ўнікальных карыстальнікаў, то ў 2015 іх было ўжо 3,2 млрд (пры тым, што насельніцтва Зямлі па складу за 2015 год – 7,2 млрд чалавек). Такім чынам, ужо на 2020 года, паводле папярэдніх прагнозаў, лік прылад з доступам у інтэрнэт па ўсім свеце можа скласці прыкладна

4,7 млрд. Такім чынам, можна вызначыць тэндэнцыю на пастаяннае пашырэнне ахвату ўздзеяння інфармацыйных тэхналогій, паколькі, так ці інакш, іх уладальнікі будуць нацэлены на пашырэнне сваёй аўдыторыі [7].

Імклівы рост карыстальнікаў сродкаў камунікацыі прывеў да свайго роду умоўнага *інфармацыйнага эгалітарызму*: інтэрнэт-карыстальнікі па-за залежнасці ад сацыяльнага становішча маюць кругласуткавы доступ да разнастайнай, ў тым ліку грамадска-палітычнай інфармацыі, маюць магчымасць абменьвацца дадзенымі між сабой непасрэдна і маюць магчымасць заставацца на сувязі і быць непасрэдна ўцягнутымі ў падзеі, што адбываюцца, ці ўдзельнічаць ў іх абмеркаванні ў рэжыме нон-стоп. Такім чынам, глабалізацыя віртуальнай інфармацыйнай прасторы дазваляе кожнаму інтэрнэт-карыстачу становіцца суб'ектам камунікацыі і палітычных працэсаў. То бок, як адзначае Кастэльс, той час, калі кантролем над інфармацыйным полем валодалі толькі бізнэс ці палітычныя эліты, якія «адбіралі» інфармацыйныя падставы, скончыўся са з'яўленнем інтэрнэту. На думку Кастэльса, у сучасным грамадстве ўладныя адносіны ў значнай ступені вызначаны межамі камунікацыйнай прасторы [5]. Гэта азначае, што глабальныя медыякарпарацыі з'яўляюцца ключавымі актарамі па прычыне таго, што спрыяюць фарміраванню сацыяльнага свету, ствараючы рамкі і кантралюючы іх з дапамогай інфармацыйных фільтраў. І хоць зносіны ў межах камунікатыўнага поля заўсёды гулялі вырашальную ролю на кожным этапе антрапасацыягенезу, толькі у сеткавым грамадстве мультымедыя валодаюць беспрэцэдэнтным уплывам [6]. Сучасныя платформы камунікацыйнай дзейнасці дазваляюць сваім карыстальнікам, незалежна ад іх сацыяльнага статусу, быць палітычна актыўнымі, «здзяйсняць адначасова пэўныя дзеянні, фармуючы ў іх веру ў правільнасць гэтых дзеянняў». Тэхналогіі не проста перабудавалі мадэль і фармат інфармацыйнай дзейнасці, але і паўплывалі на палітычныя працэсы, якія сталі працякаць на якасна новым інфармацыйным узроўні. Такім чынам, калі перанесці прагнозы з маркаванем С. В. Валадзенкава з працэсаў палітычнай медыякамунікацыі да медыякамунікацый ў межах гарадскога асяродзя, сучаснае інфармацыйнае поле медыядыкурсу ўвогуле, і камунікацыі ў межах гарадской прасторы ў прыватнасці, з цягам часу будуць амаль цалкам перанесены ў рэжым анлайн, а непасрэдна рэальныя камунікатыўныя працэсы, у сваю чаргу, раней ці пазней але саступяць месца змадэляваным віртуальным канструкцыям, якія і будуць успрымацца спажывцамі інфармацыі ў якасці рэчаіснасці. У сваю чаргу, усведамляючы ступень уцягнутасці грамадскасці ў інфармацыйную прастору, прадстаўнікі ўрадавых структур павінны будуць імкнуцца ў максімальнай ступені выкарыстоўваць новыя медыйныя інструменты для выбудоўвання

камунікацыі з грамадзянамі, з мэтай паўплываць на інфармацыйную позову дзеля магчэмасцяў легітымізацыі рашэнняў, што прымаюцца, атрымання на гэта падтрымкі грамадскасці або, прынамсі, адсутнасці супраціву і негатыўнай рэакцыі [1, с. 4].

Звяртаючыся да гэтых медыяінструментаў, маючы доступ да інфармацыйных тэхнічных сродкаў трансляцыі і рэтрансляцыі, прадстаўнікі ўлады генеруюць інфармацыйныя нагоды, выступаюць у якасці каментатараў або экспертаў, рэагуюць на дзеі апанентаў у выпадку асвятлення негатыўных сітуацый, размяшчаюць заявы на асабістых старонках у сацыяльных сетках. Такім чынам, медыйныя магчымасці выкарыстоўваюцца для выбудоўвання камунікацыі з грамадзянамі, актыўнага фармавання ладу адкрытых да дыялогу прафесіяналаў, што ў сваю чаргу спрыяе стварэнню ў грамадстве ўяўлення аб транспарэнтнасці улады.

Такім чынам, улічваючы вышэйпералічанае, можна сцвярджаць, што грунтуючыся на прыродзе камунікацыйных зносін чалавека, якая склаліся пад ўздзеяннем сацыяльных груп і адносін, сфармаваных у працэсе антрапасацыягенезу, прагрэсу ў галіне інфармацыйных тэналогій ў медыясферы, сучасная камунікацыя і яе актары не проста ўдзельнічаюць ў пабудове карціны свету, адлюстраванні сучаснасці але, у залежнасці ад абставін, канструююць яе самі, непасрэдна, пры дапамозе самарэгулявальнай сістэмы. Пры гэтым, веданне ўдзельнікамі абставінаў працы дадзенай сістэмы блакуе працу самой сістэмы. Гэта значыць, што ўдзельнік сістэмы ў ідэале мае права выбіраць, ці давяраць пабудаванай сістэме светапоглядаў, ці прымаць правілы гульні, альбо ставіць пад сумнеў рэлевантнасць перадаанай інфармацыі, выключаючы сябе такім чынам з працэсу. Тут важна разумець, што інфармацыйныя тэхналогіі, вэб-архітэктара як сукупнасць тэхнічных сродкаў, сродкаў вытворчасці і ўзнаўлення, не з'яўляюцца незалежнай пераменнай, а, як правіла, належаць нейкай зацікаўленай асобе альбо групе асоб. Іншымі словамі, шмат у чым парадак дня, фармаваная, транслюемая ці рэтранслюемая ў тым ліку з дапамогай сродкаў мультымедыя і вэб-сэрвісаў сістэма светапоглядаў, якая адпаведна транслюе карціну свету, залежыць ад пазіцыі трымальнікаў асноўных тэхнічных сродкаў. Асабліва значна вышэйпералічанае будзе выяўляцца ў грамадстве з нізкай, несфармаванай культурай спажывання інфармацыйнага прадукту. У якасці прыкладу можна прывесці постсавецкія краіны, дзе тыя ж тэхнічныя сродкі масмедыя на працягу доўгага перыяду цалкам кантраляваліся дзяржавай, што ва ўмовах адсутнасці канкурэнцыі не магло не прывесці да агульнай няспеласці і ўразлівасці аўдыторыі да непасрэднага ўплыву масмедыя і асоб, іх кантралюючых, праз ўключэнне новых адзінак у сістэму

сканструяванай рэальнасці і прыняцце імі яе правілаў. Гэтая ж ўразлівасць і «навязаная бездапаможнасць» значнай часткі аўдыторыі вядзе да таго, што аўдыторыя можа падпасці пад уплыў і быць уключанай у іншую сістэму, каштоўнасці і інтарэсы якой будуць уваходзіць у канфрантацыю з каштоўнасцямі і інтарэсамі сістэмы папярэдняй. Паступовае зрушэнне акцэнтаў аўдыторыі з традыцыйных сродкаў масмедыя да ўмоўна больш свабодных інтэрнэт-СМІ і блогасферы нельга ў поўнай меры лічыць абсалютнай альтэрнатывай. Так ці інакш, зацікаўленыя групы, у тым ліку на дзяржаўным узроўні, будуць зацікаўленымі ў тым, каб максімальна ўключыць інтэрнэт-сферу ў сваю сістэму.

Аднак вышэйадзначаны факт нельга расцэнваць як адназначна негатыўную тэндэнцыю. У прыватнасці, агульнапрынятым з'яўляецца тое, што зусім не ўсякая інфармацыя, хай нават у рамках свайго дыскусійнага характару, можа быць прадстаўлена аўдыторыі. Інфармацыя шэрагу крыніц, пазіцыя пэўных асоб могуць несці ў сабе элементы ксенафобіі і чалавеканенавісніцтва. І ў рамках канцэпцыі інфармацыйнай бяспекі дзяржава можа і павінна рэагаваць на дадзеныя выклікі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Володенков С. В.* Интернет-технологии как современный инструмент виртуализации массовой политической реальности // Вестник Московского университета. 2017. № 2. С. 15–23.
2. *Кастельс М.* Галактыка Интернет: Разважанні аб Інтернеце, бізнэсе і грамадстве. Екатеринбург, 2011.
3. *Луман Н.* Реальность масс-медиа. М.: Праксис, 2005.
4. Information space // Cambridge Dictionary: [сайт]. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/information-space>. (дата звароту: 02.11.2021).
5. *Castells M.* Switching Power: Rupert Merdoch and the Global Business of Media Politics // International Sociology. 2008. № 28. URL: http://www.manuelcastells.info/en/obra_02.htm. (дата звароту: 02.11.2021).
6. *Castells M.* The Power and Identity: the Information Age: Economy, Society, and the Culture. URL: http://www.manuelcastells.info/en/invesdoc_index.htm. (дата звароту: 02.11.2021).
7. World Telecommunication / ICT Indicators database 2017 (21th Edition / June 2017)//ITU (International Telecommunication Union).2017. [сайт] URL: <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/wtid.aspx>. (дата звароту: 02.11.2021).